

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Quæst. 608. Quodnam dicatur testamentum ad pias causas, an & quales solennitates tale testamentum requirat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

executioni commissa hæreditas pauperibus & captivis relicta, testes esse possunt in tali testamento. Muller. *l. c.* cum Gothofred. *ad l. 4. c. de Episc. & Cler. lit. o.* non obstante, quod in ea lege iis detur jus & nomen hæredis (propter quod. Ludvvel. & Faber tenent, eos esse non posse testes (cum non ad eum effectum dicantur hæredes, ut ipsi fiant defuncti successores, vel aliquid ex defuncti successione commodi retineant, sed quod ad salutem pauperum vel captivorum actiones defuncto competentes, contra debitores intendere, debita exigere, & vicissim actionibus, quibus defunctus à creditoribus conveniri poterant, quasi quidam hæredes convenire possint: ita Muller. *cit. lit. v.* quem vide. nullatenus tamen, ut Idem, testis esse potest, si simul cum aliis hæres instituitur.

§. Ratione patriæ potestatis personæ ejusdem familiæ propter unitatis fictionem, quâ finguntur una persona, testes testamentarii sibi invicem esse non possunt; dicerent enim sibi ipsis in eo casu testimonium §. 10. *Inst. de testam. ord. l. 20. ff. qui testam. fac. poss.* Hinc filiusfamilias prohibetur esse testis in testamento patris, in cujus est potestate, & pater in testamento filii, Manz. *de testam. valid. & inval. tit. 5. §. 1. n. 34.* Carpz. *p. 3. c. 3. def. 7. n. 3.* Muller. *ad Struv. in ff. qui testam. fac. poss. th. 13. lit. a.* Bachov. Harpr. & DD. communiter *ad cit. l. 20.* Sic etiam liberi sequentium graduum, puta, nepotes, pronepotes &c. tanquam & ipsi in avi seu proavi potestate existentes juxta §. 3. *Inst. de patriæ potest. l. 4. §. 5. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris* testes esse non possunt in testamento, in quibus eorum avus vel proavus est hæres institutus, *cit. §. 10.* Muller. *l. c.* citatis aliis. Item filius, nepos &c. hæredis, quem is habet in sua potestate, Manz. Muller. *ll. cit.* Similiter nec pater, nec avus &c. hæredis eundem habens in sua potestate. *cit. §. 10.* Perez. *in Cod. tit. de testam. n. 13.* Item prohibetur frater esse testis in testamento fratris & sororis, si utrique in ejusdem patris potestate existant §. 9. *Inst. de testam.* ubi dicitur, reprobatum esse hæc in re testimonium domesticum. per testem autem domesticum, ut Struv. *cit. th. 13. lit. a.* qui est in patris testatoris potestate. Secus tamen, si sint fratres uterini diversum patrem habentes, ut Muller. citatis Vinn. & Besold. Dum verò hujus prohibitionis ratio, nimirum illa personarum per patriam potestatem unio seu identitas, cessat, poterunt personæ, quantumcunque aliàs arctissima caritate & necessitudine sibi devinctæ esse invicem testes testamentarii. Sic itaque filius emancipatus testis esse potest in testamento patris, & vice versa pater in testamento, ubi filius ille hæres est; uti & illius fratres emancipati. idem est de nepote ex filia respectu testamenti avi; de liberis in testamento matris, fratre in testamento sororis in eadem familia per emancipationem non existentis &c. Muller. *l. c. lit. y.* citatis aliis; cum jura à testimonio testamentario excipiant solos hæredis fratres in potestate patriæ adhuc existentes, & patrem habentem sub sua potestate hæredem aliàsque personas ratione patriæ potestatis conjunctas. Unde jam etiam posse invicem esse testes personas sanguine junctas vel affines hæredi; item maritum in testamento uxoris vel alio, in quo illa scripta hæres; multoque magis esse posse testes patronum in testamento liberti, patrem spiritualem in testamento suscepti ex Baptismo, famulum, ministrum, officiales domesticos in testamento domini, tradunt Reiffenst. *b. t. n. 15.* & a. ud Muller. *l. c.* Castrén. *ad l. 20. ff. h. t.* Srauch. *dissert. ad Inst. 9.* Treutl. *vol. 2. d. 39. th. 4. lit. m.* Barry. *de success.*

l. 1. tit. 1. n. 27. dicens communem, Donell. Hilg. Reusn. Arumæ. Welenb. Harpr. &c. dantes etiam rationem, cur potius à testimonio judiciali repellantur istiusmodi personæ, de quibus suspicio est celaturas veritatem ex affectione, reverentia, obsequio, quàm à testimonio testamentario; dum etiam, ut Brunem. *ad §. 10. Inst. de testam. ord.* in testamentis quædam admittuntur propter ampliorem testium numerum, quæ in judiciis non admittuntur. Nihilominus quoddam dictæ personæ esse non possint testes testamentarii, docent alii. & quidem in specie de patre hæredis, quamvis non sit amplius in ejus potestate ob paternam affectionem, quæ per emancipationem non extinguitur. Farin. *de testib. q. 54. n. 154.* Carpz. *p. 3. c. 3. d. 7.* de filio, quod nequeat esse testis pro patre, sive sit emancipatus, sive non; sive pater condat testamentum, sive ab alio in testamento instituat hæres; eò quod constituat unam cum patre personam. Clar. *§. testamentum. q. 55. n. 9.* citatis Barthol. & Arcino. sic ait Muller. *l. c. lit. z.* nostris moribus nec hæredis filius, neque ejus pater aut fratres, non propter vinculum paternæ potestatis, sed propter conjunctionem sanguinis, quæ efficit, ut eorum testimonia sint extra suspicionem speratæ successione, esse possunt testes. de omnibus etiam enumeratis personis, & præterea adhuc de aliis, quæ ob commodum, quod inde expectant, suspectæ, id enunciatur Struv. *cit. th. 13. lit. z.* ex ea ratione, quod ratio illa, quæ ab unitate personarum ex patriæ potestate fluente desumitur, non excludat aliam rationem easdem personas à testimonio testamentario repellentem, nimirum suspicionem, quæ ex singulari illa affectione sumpta contra eas militat. Quâ sententiarum discordantia stante, melius & tutius esse ad declinandas controversias ac lites, tales personas, de quibus DD. controversant, num testes esse possint, non admittere, vel ultra legitimum numerum advocare adhuc alios testes, reorè cum Lauterb. & aliis monet Muller. *l. c. lit. n.* Et hæc hucusque de testamentis solennibus, quales ea solennitates requirant.

§. II.

De Testamentis privilegiatis, quales solennitates ea requirant.

Quæst. 608. Quodnam dicatur testamentum ad pias causas, an & quales solennitates tale testamentum requirat.

I. Resp. Ad primum: Testamentum ad pias causas dicitur illud, in quo causa pia instituitur hæres. Reiffenst. *b. t. n. 136.* Lauterb. *de testam. milit. §. 1.* Muller. *ad Struv. in ff. qui testam. fac. poss. th. 18. lit. a.* cum Everhard. Jun. *conf. 24. 27. n. 28.* & communi. Siquidem non minus in testamento ad pias causas quàm alio necessè est, ut hæres seu successor universalis instituitur. Muller. *l. c. lit. y.* à qua institutione formam suam primariò desumit; ita ut si causa pia in eo non sit instituta hæres, sed quædam solum particularia ei relicta, non sit testamentum ad pias causas, & consequenter, si in eo non sint servatæ solennitates de Jure civili servandæ, erit nullum, ut Covar. *ad c. relatum. b. t. n. 2.* Sicut è contra erit adhuc tale & valebit, etsi contineat aliqua legata ad causas profanas. Reiffenst. Muller. *ll. cit.* de quò plura *respons. 3.* Porro causarum piarum nomine veniunt, quæ principaliter ac directè

directè ad honorem Dei & Sanctorum, vel spiritua-
lem animæ salutem aut finem pium sunt, vel confe-
rentur locis piis. Abb. *in rubr. h. t. n. 9.* Pirh. *h. t. n. 19.*
Talia verò loca pia sunt Ecclesiæ & Monasteria.
*l. 1. c. de ff. Eccl. Hospitalia & nosocomia, Arg. Clem. 2. de religiof. domib. eò quòd pietatis intuitu ad exer-
cenda ibi pietatis, caritatis & misericordiæ opera sint
erecta. l. 22. c. 23. c. de ff. Eccl. Ricc. p. 3. collect. decis. 628. vers. infertur. Tholof. synag. jur. l. 15. c. 28. n. 8. c. 9. Abb. in c. cum sit generale. de for. comper. Muller. l. c. itè Confraternitates & pia sodalitia. cit. l. 22. Pet. de perul. ir. de 4. Canon. Abb. l. 1. conf. 31. Castrenf. l. 2. conf. 5. Decius. conf. 72. & alii passim. Fines pii sunt, dum relinquitur aliquid captivos redimendi gratiâ. L. 13. c. 19. c. de ff. Eccles. quod ipsum Castrens & Baldus in cit. l. 19. intelligunt etiam de captivis ob delictum, vel causâ subveniendi viduis aliisque miserabilibus personis. Muller. l. c. cum specular. & in specie pauperibus, etiam consanguineis, non tantum carentibus vitæ necessariis, sed etiam necessariis ad decentem sustentationem juxta qualitatem & conditionem status; modò tamen relinquatur iis principaliter ob honorem Dei & animæ salutem. Abb. *in rubr. h. t. n. 9.* & ne aliàs, præsertim dum relinquitur pauperi consanguineo vel affini magis intuitu amicitie vel consanguinitatis quàm paupertatis relictum censetur. quod tamen eo ipso, ut vult Lauterb. *in ff. de testam. milit. §. 4. citatis Surdo decis. 322. n. 16. Mascard. de prob. vol. 2. concl. 1172.* censendum non est, quòd relinquatur pauperi affini. unde Reiff. *h. t. n. 137.* consultum esse ait, ut, si quis alicui pauperi, maximè consanguineo, hæreditatem vel legatum relinquat, coram testibus vel in scriptura exprimat, quòd eum tanquam pauperem hæredem instituat, vel ei legatum relinquat, ne aliàs testamentum vel dispositio ad causas profanas reputetur; sicque ob defectum solennitatis in foro externo rejiciatur, casu quo dubitetur, num institutus hæres verè sit pauper, vel an ei ob honorem Dei potius & ex christiana caritate, quàm ex alio motivo profano hæreditas sit relicta. Idem est de relicto in dotem; eò quòd ea alimentis (quorum causa censetur pia. L. 14. ff. de aliment. legat. c. l. 21. c. de ff. Eccles. Scharf. ad l. 14. c. de contrah. vel committ. stipul. n. 13.) æquiparetur Muller. l. c. cum gl. in l. 22. de præd. minor. quòd tamen intelligendum videtur de puella carente aliàs dote, quare nubere prohibeatur. Quòd ferri solet, quòd meretrici relinquatur, ut ad frugem melioris vitæ convertatur. Bald. in l. 22. c. de nupt. Muller. l. c. Item pia causa seu pius finis est, dum relinquatur quid studiorum causâ. Barth. in l. 1. solut. matrim. Muller. l. c. Item & vel maximè, dum quid relinquatur pro suffragiis mortuorum. Pirh. l. c. An verò propriè ad causas pias spectet constructio vel reparatio pontium & viarum, ut Muller. l. c. citatis gl. & DD. in L. 1. §. ad mancipium. ff. ad l. falcid. ut &, quidquid ad utilitatem publicam confertur, ut Idem citatis L. 1. §. fin. c. de caducit. toll. & Castrenf. conf. 194. l. 2. dubitari possit; cum non ita principaliter respicere videatur honorem Dei, à quo respectu defumenda ratio causæ piæ.*

2. Resp. Ad secundum: Testamentum ad causas pias factum perfectè privilegiatum est & validum pro utroque foro, tam externo quàm interno conscientie, tam in terris Imperii & aliis Regnis, quàm in ditionibus Pontificiis, etsi solennitatibus à jure civili requisitis careat. Requiriturque solùm, ut habeat, quæ jus naturale & gentium exigit; nimirum libera voluntas, testandi capacitas,
R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.

nempe sufficiens ratio & intellectus; modò aliunde sufficienter de voluntate testatoris, qui de rebus suis facultatem disponendi habuerit, constet, sive per duos tresve testes, sive per scripturam seu subscriptionem manu propria testatoris factam, sive per confessionem hæredis aliàs ab intestatò successuri. ita firmè hodie dum omnes tam civilistæ quam Canonistæ ac Theologi juxta c. relatum. c. cum esses. h. t. & ibi. Fagn. Covar. Abb. Barth. in l. habeat. à num. 70. c. de ff. Eccl. Barbat. ad c. ad hæc h. t. Sanch. mor. L. 4. c. 1. du. 7. de Lugo. de ff. c. 7. Tom. 2. d. 22. num. 265. Valq. de testam. e. 3. du. 1. num. 12. Clar. §. testament. q. 6. num. 1. dicens id servandum tam in terris Ecclesiæ quàm in foro Cæsaris. Pirh. l. c. Muller. cit. ib. 23. lit. B. ubi signanter ait: Jure Canonico in testamento ad pias causas sublata solennis testamentorum observatio, & sufficit solennitas juris gentium & divini. uti & ait, Decretum Alexand. 3. in cit. c. cum esses. requirens tantum duos testes, procedit hodie non tantum in terris Ecclesiæ, sed & Imperii, estque, ubi agitur de piis relictis, receptum in foro civili, licet aliàs, ubi Jus canonicum à civili differt, utrumque observari solet in foro suo proprio. pro quo citat Fachin. L. 6. contrav. c. 47. Tiraq. de privil. 563. & quotiescunque apud Judicem sæcularem de piis legatis controvertitur, decisio ex Jure canonico sumenda, ut Covar. in c. relatum. h. t. in pr. Unde, dum mox subjungit: Jure civili testamentum ad pias causas absque solennitatibus requisitis non subsistit: sensus non est, quòd Jus civile hodie dum obstat, quò minus subsistat in foro externo, vel etiam in foro sæculari; sed solùm, quòd solennitates illæ per dispositionem Juris civilis. L. 1. c. de ff. Eccles. ut putant quidam, sublata non sint, uti idem tradit Clarus. l. c. Et hæc quia testamenta & ultimæ voluntates ad pias causas ferri debeant causæ Ecclesiasticæ, de quibus Magistratus Civilis nihil disponere potest. c. Ecclesia. de constit. & si quid in contrarium quandoque circa testamenta ad pias causas statutum fuerit per leges civiles, eis Pontifex derogare potest, & præcipere utrobique servari contrarium, utpote ad quem spectat ordinare actiones hominum, & dirigere Principes sæculares in iis, quæ spectant ad finem supernaturalem & salutem animarum; & consequenter tollere, quæ studium bonorum operum pertinentium ad salutem animarum impediunt. Less. L. 2. de justit. c. 19. n. 6. de Lugo. l. c. Pirh. cit. n. 19.

3. Resp. Tertio: de Jure canonico, nimirum c. relatum. h. t. requiruntur quidem duo testes legitimi ad testamentum ad pias causas; non tamen, ut inscripti sint testamento, ubi illud fieret in scripto. Muller. l. c. lit. y. Sed neque tanquam necessarii ad substantiam, formam & valorem illius (cum nullum in Jure Canonico reperitur Decretum irritans testamenta etiam sine ullo teste facta, pro ut tamen circa alios contractus reperitur, dum ad eos requiruntur testes, ut patet in contractu matrimoniali ex Tridentino. sess. 24. de reform. c. 19.) Sed solum probationis gratiâ, dum ea aliunde haberi nequit; ita ut, si constet aliunde de voluntate testatoris, testamentum tale sine testibus in omni foro sit validum. & ita docent Covar. in c. relatum. num. 72. Fagn. in c. cum esses. num. 8. Menoch. L. 3. §. 124. à num. 58. Tiraq. tract. de caus. pia. 2. privileg. Molin. de ff. c. 7. tr. 2. d. 134. n. 7. Less. l. c. n. 7. Laym.

Laym. *L. 3. tr. 5. c. 2. num. 3. corollar. 2.* Pirh. *h. t. num. 20.* Muller. *l. c.* Reiffenst. *h. t. n. 143.* & seq. qui etiam *num. 48.* huic bene deducit, valere ta' e testamentum, saltem pro foro interno (etsi secus foret de foro externo, vel si haeres ab intestato se opponeret) ad hoc, ut accipi & retineri queat hereditas vel legatum relicta, si haeres pius. v. g. pauper ipsemet interfuit & audivit voluntatem defuncti, licet nec testibus nec scripturam id probare possit; cum de jure naturae sufficiat ad transferendum dominium, ut ille, in quem transfertur, re vera sciat voluntatem transferentis, eamque acceptet. His non obstante, quod Jure etiam Canonico. *c. cum esset.* requirantur duo testes, etiam ad substantiam ac valorem testamenti; cum id intelligendum de testamento ad causas profanas, ut Pirh. *h. t. num. 20.* neque *c. relatum.* ubi etiam duo testes requiruntur ad testamentum ad pias causas: quia in casu hujus cap. deerant aliae probationes. Pirh. *l. c.* Unde etiam Arg. *cit. c. relatum.* bene dicit Laym. *l. c. num. 4.* dum aliter non constat de voluntate testatoris, ita necessario, etiam pro foro interno requiri duos testes legitimos, ut unus solus, etiam omni exceptione major juramento suum testimonium confirmans sufficiat, ut ei haeres ab intestato teneatur credere. adeoque improvidè agere, & suam dispositionem exponere periculo nullitatis testatoris, ait, Reiffenst. *h. t. num. 153.* uni soli. v. g. Confessario suo exponendo voluntatem suam ultimam, ut eam post mortem suam revelet & intimet haeredibus suis ab intestato; cum illi ei soli non teneantur credere. De cetero non requiruntur ad legitimam probationem, ut hi testes sint rogati; cum solo Jure Civili, quod in his testamentis non attenditur, non verò jure gentium vel naturae, aut etiam canonico, etiam ad probandum requirantur testes rogati. Covar. *l. c. n. 5.* Abb. *in cit. c. relatum num. 3.* Fagn. *ibid. n. 12.* Pirh. *h. t. n. 21.* Molin. *l. c. n. 4.* Clarus. *l. c. n. 4.* Muller. *l. c. lit. y.* contra Castrenf. *L. 2. conf. 101.* Lapum *allegat. 30.* Non obstante *cit. c. relatum.* dum ibi dicitur: *coram duobus testibus requisitis:* cum id non intelligendum, ac si deberent esse rogati à testatore; sed quia requiruntur ad probationem, dum aliae probationes desunt. AA. citati, vel, ut alii cum Corneo *L. 2. conf. 278.* dicta verba referenda ad Judicem, qui duos testes requirere & examinare debet. Neque requiruntur, ut testes in hoc testamento sint mares, sed esse possunt mulieres, tam in foro Ecclesiastico quam saeculari; quia in hoc testamento attenditur jus gentium & naturale, quò in eo testes legitimi censentur mulieres. AA. paulò ante cit. Reiffenst. *h. t. n. 155.* hac ratione addita; quòd mulier in quavis causa civili, (quale est testamentum, saltem ad causas profanas, possit esse testis, quantum est de Jure canonico, & solo Jure civili repellatur; adeoque multò magis in testamento ad pias causas, quòd est causa Ecclesiastica, vel saltem mixti fori, ut Pirh. *num. 22.* ita ut eam tractare cogereque ad relicta praestanda etiam Judex saecularis, dum haeres ab intestato, executor, possessor hereditatis est laicus. Proinde jam etiam non repelluntur à testificando in hoc testamento inhabiles aliàs ad hoc Jure civili, ut sunt servi, infames, quatenus praecisè tales jure civili, argumento ducto à muliere, & quòd hi jure gentium esse possint testes testamentarii. Anchar. *in c. cum esset. h. t. n. 6.* Fagn. *ibid. n. 35.* Reiffenst. *n. 156.* testan-

tes de communissima. Repelluntur tamen, qui & quatenus inhabiles ad hoc sunt Jure canonico; quales sunt servi, *can. testes. 4. q. 3.* infames infamia juris. *c. nulli. 3. q. 4. c. 7. de testib.* excommunicati vitandi. *Can. illi qui can. infam. 6. q. 1. c. 8. de sent. excomm. in 6.* Criminosi non emendati, si eis crimen objiciatur. *c. 54. de testib.* & alii, de quibus ad *tit. de testib.* Praeterea, ut dictum *resp. 1.* ad testamentum ad pias causas, non secus ac ad testamentum ad causas profanas, etiam de Jure canonico, necessaria est institutio haeredis juxta communiorem contra Less. *L. 2. c. 19. du. 2. n. 8.* est enim illa institutio de essentia omnis testamenti quò talis, illudque per hoc differt ab aliis dispositionibus ultima voluntatis, adeoque ubi haeres non est, etiam testamentum ad pias causas non est, sed praecisè codicillus. Reiffenst. *h. t. n. 179.* est etiam haec institutio de jure gentium, eo ipso, quòd hoc jure nemo nisi haeres ex testamento vel ab intestato succedat in universum jus defuncti. qualiter autem fieri possit haec institutio in testamento ad pias causas, dicitur *resp. seq.*

4. Resp. Quarto: cetera aliàs requisita à Jure civili non requiruntur ad haec testamenta. Si primò, quamvis regulariter non valeat testamentum, in quo haeres instituitur solo nutu. *L. jubemus. c. de testam. sine scriptura & voce ad interrogationem alterius;* valet tamen sic conditum ad pias causas *gl. in c. cum tibi. h. t.* Corneus *in cit. l. jubemus. num. 26.* Alex. *ibid. n. 3.* & Rimmald. *col. 1.* & alii, quos citat & sequitur Clar. *l. c. n. 7.* item Tiraq. *de privil. causa praepivil. 8.* Molin. *l. c. d. 134. n. 3.* de Lugo. *cit. d. 22. n. 169.* Laym. *l. c. n. 3.* Pirh. *n. 21.* Muller. *cit. th. 23. lit. y.* Reiffenst. *h. t. n. 150.* Secundo licet requiratur aliàs subscriptio temporis, quò factum est testamentum. haec tamen in testamento ad pias causas non est necessaria. Arg. *auth. hoc inter. c. de testam. Natta in auth. quòd sine. c. de testam.* Everhard. *Jun. conf. 27. vol. 1. n. 64.* Muller. *l. c.* Tertio licet de jure communi requiratur, ut legitima relinquatur filiis jure & titulo institutionis; in testamento tamen ad pias causas, ut Clar. *l. c. & ex professo q. 38.* non requiruntur; cum haec sit merè solennitas Jure civili inducta. Clar. *l. c. n. 8.* cum Bartol. *in l. c. de ff. Eccles. n. 62.* Alex. *in l. inter cetera. ff. de lib. & posthum. n. 4.* Jason. *L. 2. conf. 194. col. fin.* Muller. *l. c.* Quarto licet non valeat Jure civili testamentum seu ultima voluntas captatoria, qua pendet ex alieno arbitrio, vel in alienum arbitrium confertur; dum nimirum haereditatem constituit, committendo alteri haereditatem aut legata ejus arbitrio distribuenda juxta *L. 52. de hered. instu.* Clar. *l. c. n. 5.* Muller. *l. c.* valet tamen tale testamentum seu dispositio ad causas pias, quò v. g. testator dicit coram duobus testibus, vel scribit sua manu in genere: *instituto haereditatis pias causas:* vel magis in specie, *animas in purgatorio. vel pauperes, quos Titius elegerit. lego centum aureos in dotem puellae, si haeredi placuerit.* ac ita docent Abb. *L. 2. conf. 32. num. 3.* Alex. *L. 1. conf. 14. num. 7.* Parif. *L. 2. conf. 83. num. 29.* & alii, quos refert & sequitur Clar. *l. c. num. 5.* Item Covar. *in c. cum tibi. h. t. num. 12.* de Lugo *l. c. n. 172.* Molin. *l. c. n. ult.* Laym. *l. c. n. 7.* Pirh. *h. t. n. 23.* Reiffenst. *n. 151.* Muller. *l. c.* & AA. communiter. *in l. captatorias. c. de testam. milit.* eo quòd, ne voluntates ultimae in alienum arbitrium conferantur, sic simplex prohibitio Juris Civilis; adeoque non impediatur, quò minus ea non obstante valeat talis dispositio ad pias causas quin & valebit adhuc talis dispositio commissoria, in qua non

non apparet expresse, testatorem voluisse testari ad pias causas; ut dum dicit: *committo omnia bona mea dispositioni Titii*: ita ut in tali casu deputatus ille commissarius solo nomine intelligatur institutus haeres, & gravatus sit omnia illa bona distribuere in pias causas, quas ipse voluerit. pro ut ex *cit. c. cum tibi. h. t. desumunt Abb. ibid. n. 4. Covar. n. 13. Clar. l. c. n. 6. Pirh. Reiffenst. ll. cit.* ex ea etiam ratione, quod ultima voluntas & dispositio ita intelligenda, ut potius valeat quam pereat, sive ut ea subsistere possit secundum jus naturale & gentium. Arg. *c. Abbate. de V. S. & L. 11. ff. de reb. dub.* Talis autem dispositio facta ad causas profanas non valeat. item quod talis commissarius, arbitrarius arbitretur ut quilibet prudens, adeoque quod videtur optimum defuncto; huic autem optimum sit, si bona sua distribuantur in pauperes aliosve pios usus. Quinto tamen est testamentum iniatum, non autem consummatum, sed imperfectum, quia testator morte praeventus, aut alia ratione impeditus illud perficere non potuit, aliis nullatenus valeat. juxta *L. si is, qui ff. h. t. valere tamen quod ad legata pia in ea dispositione imperfecta jam expressa, quidam absolute pronunciant. ut Pirh. h. t. n. 22. citatis pro hoc Covar. in c. relatum. h. t. n. 10. Molin. l. c. n. 7. Laym. l. c. n. 6.* idque non obstante, quod testator voluntatem mutare potuerit; quia si re ipsa non mutavit, ea firma maneat. Veruntamen rectius id ipsum distinguunt alii juxta diversum modum, quo illa imperfectio contingere potest; ita ut etiam quod ad pias causas in dispositione imperfecta expressas ea nihil valeat, si imperfectio contingat ex defectu voluntatis testatoris actu existentis. dum nimirum cogitat testator, vel resolvit se facere testamentum, & in eum finem convocari curat testes, annotat etiam in scheda aliqua, vel discurrens cum aliquo aut pluribus, edicit se in testamento institutum heredem causas pias, vel aliquid circa eas ordinaturum, nihil operatur quod ad causas pias talis resolutio manifestata in scripto vel ore tenus de futura a se confectione testamenti aut ordinatione ad pias causas; quia rationem voluntatis testamentaria non habet; cum per hoc dici nequeat facere testamentum, aut etiam proprie incipere illud facere; sed ad summum praeparare se ad illud faciendum, quae praeparatio in rigore dici potest non testamentum imperfectum. unde jam deficit aliquid jure naturali requisitum ad testamenti substantiam & valorem. Et ita docent de Lugo. *l. c. num. 276. Covar. Molin. ll. cit. Decius in c. 1. de fide instrum. num. 15. Barbof. in c. cum tibi. h. t. num. 5. Surdus. decis. 292. a n. 11. & alii, quos citat & sequitur. Reiffenst. h. t. num. 166. juncto. num. 168.* dicens communem contra Abb. *de success. ab intestato. num. 2.* Si vero imperfectum sit testamentum ratione solemnitate aliquarum, ut dum quis coram testibus jam praesentibus incipiat testari, dicendo v. g. heredem instituo Ecclesiam: pauperibus hoc vel illud lego: volens adhuc plura ordinare, & antequam ad finem perveniat moriatur, vel ratione privetur. idem est, si postquam jam coeperat scribere voluntatem suam manu propria, antequam absolveret, decederet, vel aliter redderetur inhabilis ad absolvendum (in quo utroque casu dispositio illius diceretur quidem perfecta ratione voluntatis, quod ad ea, quae expressit vel scripsit; imperfecta vero ratione solemnitate, eo quod quousque testamentum plene absolvatur, non sit debite solenne juxta *L. 25. ff. h. t.*) valet talis dispositio facta ad pias causas; eo

R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.

quod dictum saepius, in testamento ad pias causas, sufficiunt ea, quae jure naturali requiruntur; hoc autem jure non requiratur, ut quis totum testamentum, pro ut intenderat, absolvat; cum quis possit perfecte disponere de aliquibus, ita ut quod ad taliter disposita dicatur de praesente habere voluntatem perfectam disponendi, quamvis aliter sit de Jure civili, & non valeret talis dispositio imperfecta ratione solemnitate facta ad causas profanas, saltem in foro externo juxta *l. si quis ff. h. t. l. furiosus. c. qui testat. fac. poss.* ex ea etiam ratione, quod testamentum secundum leges sit quid individuum, ut proin, qui tantum facit, nihil fecisse censetur. & ita docent. *Covar. l. c. n. 14. Molin. l. c. Laym. l. 3. tr. 5. c. 2. n. 6. Tiraq. l. c. privil. 7. Barthol. apud Reiff. iis inharentem n. 173. contra Clar. l. c. 9. 7. n. 4. nihil hoc fundamento, quod tale testamentum dici non possit perfectum ratione voluntatis, cum etiam in actu testandi testator mutare possit, & saepius mutet voluntatem, quod tamen paulo ante una cum ratione sua negatum est. Et certe, si dicta ratio subsisteret, etiam testamentum totaliter absolutum dici posset imperfectum; quia & illud mutari potest. Sexto tamen aliis necesse sit institutionem haereditatis fieri explicitè expresso haereditis nomine; in testamento tamen ad pias causas necesse non est fieri hanc institutionem explicitè dicendo. v. g. pro haerede instituo causam piam: sed sufficit fieri implicitè dicendo v. g. volo, ut omnia bona mea post mortem meam dentur huic monasterio, vel applicentur ad causas pias, vel impendantur legendis sacris; cum haeres dicatur ille, qui in universa bona defuncti succedit. Idem est, si prius factis aliquibus legatis dicat: reliqua dentur pauperibus; hoc ipso enim, quod legatarii tantum in jus particulare succedant, causa pia, dum ei reliqua omnia sine exceptione relinquuntur, implicitè erit & censetur instituta haeres, ut potest in reliquum jus universum succedens. ita Reiffenst. *n. 179.* Qualiter vero fiat haec institutio haereditatis ad causas pias, dum committuntur dispositioni Titii, dictum est paulo ante. Vide etiam, quae desuper habet, *Pirh. h. t. n. 24.* Septimo, licet testamento invalido, etiam non subsistat facta in eo legata profana; cum non subsistente principali, etiam non subsistat accessorium; valet tamen in eo casu testamentum quod ad relicta in eo ad causas pias; cum ultimae voluntates, quatenus se extendunt ad causas pias, non infirmantur ob defectum solemnitate de Jure civili aliis requisitarum. *Pirh. h. t. n. 22. citatis Covar. in c. relatum. n. 3. Molin. l. c. n. 2. item Tusch. v. legatum. concl. 109. n. 7. Imol. in c. quae in Ecclesiarum. de consuet. col. penult. Engels. h. t. n. 20. Reiffenst. n. 164. non obstante Regul. 42. jur. in 6. accessorium sequitur naturam principalis: cum ea praeter aliis limitationes & hanc admittat: nisi in accessorio reperitur specialis ratio, quae in principali non reperitur, qualis in hoc casu est favor religionis. & contra tamen testamentum minus solenne conditum principaliter ad causas pias, sive in quo instituta haeres causa pia, ideoque validum, sustinetur quoque quod ad facta in eo legata profana; cum subsistente principali, subsistat quoque accessorium. AA. iidem. item Clarus. *l. c. q. 6. num. 9. Tiraq. privil. 80. Laym. l. 3. tr. 3. c. 2. num. 20. Reiffenst. h. t. n. 161. citatusque ab eo Less. & alii communiter contra Jafon. in L. 1. c. de ff. Eccles. in 1. lectur. num. 22.* ex ea etiam ratione; quod si legata profana in testamento facta ad pias causas sine solemnitate civili non subsisterent, necessario accrescerent causae piae tanquam haerediti instituto,**

hoc ipso, quod hæres succedat in universum justitatoris. videtur autem repugnare æquitati, idem testamentum, cujus favore & valore se defendit causa pia, ob ejusdem causæ favorem impugnari & infirmari in alio contra illud tritum: quod quisque juris in alterum statuit, vel obtinet, uti & eo ipso debet.

Quest. 609. Testamentum inter liberos quodnam dicatur, an & quas solemnitates requirat.

I. Ad primum: testamentum inter liberos illud est, quod parentes faciunt inter liberos, eosque hæredes instituunt. Dicitur primò: *parentes*, quo nomine hic veniunt tam mater quam pater, ut conitat ex *L. hac consultissima. c. b. t.* quam clavem in hac materia vocat Clarus §. *testamentum q. 8. n. 1.* & *l. appellatione. ff. de V. S.* etiam enim olim hujus testamenti privilegiati factio concernebat solum patrem, teste Justiniano *Novell. 107.* quia tamen leges, ut inquit Muller. *ad struv. in ff. quæ testam. fac. possunt. ib. 18. lit. i.* erubuerunt matrem supponere illis solemnitatibus, à quibus patrem liberarunt, extenta fuit privilegiata illa factio testamenti etiam ad matrem à Theodos. & Valentinia per *cit. l. 21.* neque enim minus hæreditas matris quam patris debetur liberis per *l. 15. ff. de inoffic. testam.* privilegiumque testandi absque solemnitatibus non concessum ratione patriæ potestatis, quam solus pater habet §. *10. Inst. de adop.* Sed ex reverentia, quam matri æquæ ac patri debent liberi. *l. q. c. de patr. potest. cit. Novel. 107. c. de testam.* Et hæc, etiam mater transferit ad secundas nuptias. Lauterb. *in ff. de testam. milit. §. 25.* Muller. *l. c. lit. v. Arg. l. 8. ff. de pub. in rem act.* Item veniunt in hac latiore significatione parentum nomine omnes ascendentes in linea directa utriusque sexus & cujuscunque gradus, avus proavus, avia & proavia juxta *cit. l. hac consultissima. 21. §. ex imperfecto.*

2. Dicitur secundo: *inter liberos*: quo nomine hic veniunt omnes descendentes lineâ rectâ utriusque sexus & cujuscunque gradus *l. 220. ff. de V. S.* ita ut etiam avus vivente filio, testamentum facere possit inter nepotes, ut Lauterb. *l. c. §. 26.* cum Carpz. *7. F. c. 4. def. 16.* Arg. *cit. h. 21.* dum ibi generaliter dicitur, parentum testamentum valere inter liberos, quorum nomine secundum propriam significationem veniunt nepotes & pronepotes. *cit. l. 220.* Veniunt quoque filii nati quam nascituri. *L. 117. ff. de R. 7.* utpote qui pro natis habentur, quoties de eorum commodò agitur. *L. 7. ff. de statu homin.* Lauterb. §. 26. Item tam emancipati, quam sub patria potestate constituti. *l. 56. ff. de V. S.* Brunem. *ad cit. l. 21. §. 1.* Lauterb. *l. c.* Muller. *cit. ib. 18. lit. β.* Item nomine filiorum, inter quos parentes validè sine solemnitate facere possunt testamenta, venire tam legitimos quam naturales, tenent Carpz. *p. 3. c. 4. def. 24.* Lauterb. §. 28. Hahn. *in de testam. ib. 28.* Arg. *cit. l. 21.* loquentis generaliter. uti & exemplum est. *in l. 6. ff. de in jus voc.* Imperatore respiciente ad affectionem naturalem & rationem sanguinis. Contrarium probabilius tenentibus Claro. *l. c. q. 12. n. 1.* testante de communi. Gail. *L. 2. obs. 112. n. 18.* Fachin. *l. 4. controv. c. 3.* Jafon. *in l. 21. §. ex imperfecto. c. b. t. n. 4.* Decius *conf. 610. n. 3.* Stryck. *de testam. inter liber. c. 2. n. 15.* Reiffenst. *h. t. n. 208.* ex earatione, quòd dum lex intentionem facit de liberis regulariter intelligantur soli legitimi. *L. filium. ff. de his. qui sunt sui.* ad hæc non videatur credibile, jura voluisse specialem favorem exhibere illegitimis ob inordinatam patris libidine suspectis.

illud saltem videtur certum, non venire illegitimos, cum exlat proles legitima. Secus tamen est de illegitimis seu naturalibus respectu matris, inter quos ab ea factum testamentum minus solene valet. Clar. *l. c. n. 2.* Gail. *l. c. n. 20.* Lauterb. §. 28. Reiff. *n. 209.* utpote qui quò ad matrem omnia legitimorum jura habent, unde etiam jure communi succedunt. §. *novissimè Inst. ad S. C. Orphit.* Brunem. *ad cit. l. 21. §. 1. n. 5.* allegatis multis. uti & DD. communiter teste Lauterb. Item veniunt tam legitime nati quam ex post legitimi, utpote consecuti omnia legitimorum jura. Fachin. *l. 4. controv. c. 4.* Lauterb. §. 27. Ludvvel. *tr. de ult. vol. p. 3. c. 3. pag. 332.* Muller. *l. c. lit. y.* Non verò veniunt nati ex damnato concubitu, utpote quos Jus Civile pro liberis non agnoscit, & ab omni successione excludit. *Novell. 89. c. fin.* Lauterb. §. 28. *in fin.* ubi etiam, quòd de spuris quò ad patrem frustra quærat; quia incerto patre nati. quanquam quò ad matrem Illustrè, succedere illi spurios, & consequenter inter eos testamentum facere posse, ubi nullos legitimos habet, extra dubium esse dicat. Idem Lauterb. §. 25. Sed neque inter filios adoptivos testamentum facere potest pater aut mater, nisi sint ab aliquo ascendente; cum proprie liberi non sint, & liberis simpliciter nominatis, non comprehendantur. Lauterb. §. 27. citatis aliis. Nequaquam autem veniunt descendentes ex linea laterali, etiam si de cætero patri testatori ætissimo cognationis & sanguinis vinculo sint conjuncti, v. g. germani fratres & sorores, harumque descendentes. quia hi omnes, & quotquot non sunt ex linea directa testatoris, censentur persona extraneæ, ut juxta *l. 21. c. de testam.* Harpr. *ad §. 3. & 4. Inst. de testam. Ord. n. 228.* Carpz. *p. 3. c. 4. d. 19. n. 5.* Surd. *conf. 258. n. 22.* Boër. *decis. 241. n. 3.* Clar. §. *testamentum. q. 10. n. 1.* & plures alii, quos citat & sequitur Muller. *l. c. ib. 19. lit. a.* Adeoque multò minus affines, ut prævigni & prævignæ, qui vitrico & noverca nequeunt succedere, & ad quos, quæ aliàs in jure specialiter singulari parentum & liberorum favore inter illos inducta, non pertinent. verum de hoc infra, ubi an persona extraneæ institui possint hæredes, denique non veniunt filii, qui per statutum sunt exclusi à successione ab intestato. v. g. filia, quia sunt docta. Clarus. *l. c. q. 12. n. 4.* citatis aliis. Lauterb. *l. c. §. 31.* vel etiam, quia solemniter renunciantur, de cætero si in hoc testamento vel unus sit præteritus (excipi, nisi sit ex hæreditatus) illud non valet, cum hic defectus præteritionis non sit circa solemnitatem, sed circa substantiam illius. Clar. *l. c. q. 8. n. 6.* cum gl. *fin. in l. si filius. ff. de liber. & posthum.* Alex. *L. 2. conf. 126. post. n. 3.* Natta & aliis.

3. Dicitur tertio: *eosque hæredes instituunt*: quia de essentia hujus testamenti est, ut omnibus filiis relinquatur jure institutionis, ita ut si relinquatur iis aliquid alio titulo v. g. legati, tale testamentum destitutum solemnitatibus non valeat. Clar. *l. c. q. 8. n. 7.* citatis Ruin. *l. 2. conf. 1 n. 3.* Salicet. *in auth. novissima. c. de inoffic. testam.* Natta. *in cit. l. 21. §. ex imperfecto. n. 112. & seq.* & plurimis aliis, qui ferè omnes testantur esse communem legistarum & Canonistarum. idque ex ea ratione, ut Clar. *l. c. & q. 38. n. 1.* quòd lex disponens, ut valeat tale testamentum inter liberos, condita sit in favorem liberorum, utpote quibus debebatur etiam jure naturali hæreditas parentum, adeoque eorum conditio sit deterior, ea lex locum non habeat; fieret autem deterior, si non titulo institutionis, sed titulo legati vel fideicommissi aliòve particulari relinqueretur iis;